

УДК [78 : 39] : 378.016 : 001.814

**ЛАБОРАТОРІЯ МУЗИЧНОЇ ЕТНОГРАФІЇ ЯК ЦЕНТР ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Роман Дзвінка – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне
<https://orcid.org/0009-0008-5178-4307>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.872>
roman_dzvinka@ukr.net

Людмила Алієва – викладач кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне
<https://orcid.org/0009-0003-9968-3453>
luda_kuch@ukr.net

Висвітлено інформацію про історію становлення Лабораторії музичної етнографії кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти. Описано фонди Лабораторії, які вміщують майже 20 тис. аудіозразків народномузичних творів, понад 600 випускних дипломних робіт і таку ж кількість одиниць спеціалізованої літератури з етномузикознавства, колекцію етнографічних експонатів і технічне оснащення. Охарактеризовано основні завдання та найважливіші напрями роботи Лабораторії – проведення та координація фольклорних експедицій, організація презентацій студентських експедиційних матеріалів, формування бази для проходження навчальної практики, науково-методичне забезпечення профільних дисциплін спеціалізації «музичний фольклор».

Ключові слова: лабораторія музичної етнографії, фольклорні експедиції, записи музичного фольклору, дипломні роботи, фольклорні збірники, етномузикознавча література.

Постановка проблеми. Основою національної ідентичності кожного народу є його нематеріальна культурна спадщина, збереження якої, особливо в загрозовий час міжнародних воєн та конфліктів, є першочерговим завданням. Визначальною метою діяльності спеціалізації «музичний фольклор»¹ упродовж 45 років є збереження та реконструкція української традиційної музики як одного з важливих елементів етнокультурного надбання нашого народу.

Основними етапами у названому процесі є фіксація народномузичних творів, їх архівування (забезпечення належних умов зберігання), копіювання, аналіз та подальше наукове опрацювання (транскрибування) з метою використання для наступних етномузикознавчих досліджень, а також вивчення і реконструкція у сольному та гуртовому традиційному виконавстві. Провідну роль у цьому відіграє Лабораторія музичної етнографії, що стала осередком науково-пошукової, дослідницької та творчої діяльності викладачів і студентів спеціалізації «музичний фольклор». У фондах Лабораторії акумульовано численні записи вокальної та інструментальної народної музики, чимало фахової літератури з етномузикознавства і студентські роботи про традиційну музичну культуру, що мають вагоме значення у справі збереження національної самобутності українців, а тому потребують посиленої охорони.

Мета статті – висвітлити історію становлення та специфіку роботи Лабораторії музичної етнографії, зокрема складові фонду Лабораторії, основні завдання та ключові напрями її діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лабораторія музичної етнографії, яка нині функціонує при нещодавно створеній кафедрі музикознавства, фольклору та музичної освіти факультету музичного мистецтва РДГУ, не має чітко визначеного статуту, адже впродовж кількох десятиків років функціонує виключно на громадських засадах. Попри те, що положення про Лабораторію затверджено керівництвом закладу ще 2012 р., у структурі університету вона існує лише формально. Та, незважаючи на це, вона є важливим центром навчальної, творчої й науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти та молодих науковців РДГУ.

Як навчальний кабінет Лабораторія музичної етнографії функціонує з 1979 р. Але якісно нового, професійного рівня її діяльність набула з 1997 р., перейнявши досвід роботи науково-дослідних Лабораторій музичної етнології ЛНМА ім. М.Лисенка та етномузикології НМАУ ім. П. Чайковського. Це пов'язано з утворенням на базі кафедри народного хорового співу кафедри музичного фольклору, концепція діяльності якої стала орієнтуватися на підготовку не лише фольклористів-виконавців, а й дослідників народної музики.

Із цього ж року на кафедрі за сумісництвом почав працювати професор ЛДМА ім. М. Лисенка Богдан Луканюк, який надав значну методичну допомогу колективу кафедри, зокрема й щодо організації роботи Лабораторії. З наступного, 1998 року, до штату співробітників кафедри приєднався випускник Львівської державної музичної академії Ю. Рибак, який впродовж 20 років (до 2018) на громадських засадах очолював Лабораторію музичної етнографії.

Робота цієї структури спрямована на поглиблене вивчення української народної музики, фіксацію традиційних вокальних та інструментальних зразків, архівування і документування матеріалів фольклорних експедицій та вдосконалення практики транскрибування народномузичних творів.

Згідно «Положення про лабораторію-музей музичної етнографії кафедри музичного фольклору», затвердженого Вченою радою РДГУ у 2012 р., основними завданнями Лабораторії є:

- забезпечення умов для проведення практичних занять та лабораторних робіт за курсами та спецкурсами навчального процесу напряму «музичне мистецтво»;
- забезпечення умов для оволодіння студентами вміннями та навичками дослідницької роботи та застосування набутих знань на практиці в процесі вивчення базових музично-фольклористичних дисциплін та написанні курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт;
- забезпечення проведення етномузикознавчих досліджень викладачами, аспірантами та здобувачами вищої освіти;
- адаптація музично-фольклористичних методик та інших музикознавчих досліджень;
- проведення музично-фольклористичних (народознавчих) досліджень на запит адміністрації університету [7; 6].

Станом на грудень 2024 р. фонди Лабораторії музичної етнографії вміщують численний архів аудіозаписів традиційної вокальної та інструментальної музики (за приблизними підрахунками понад 20 тис. од.). Враховуючи таку кількість накопичених народномузичних зразків та супровідну етнографічну інформацію, Лабораторія може претендувати на роль одного з провідних осередків зберігання фольклорних музичних записів із теренів Західної України і, можливо, в цьому поступається лише ЛНМА ім. М. Лисенка. І це при тому, що такий цінний ресурс числиться за Лабораторією, що функціонує виключно на ентузіазмі і самовідданій праці її співробітників [10; 110].

Зберігаються у Лабораторії й відеоматеріали з фольклорних експедицій із записами автентичного виконання носіїв традиційної народномузичної культури та відеозаписи концертних програм творчих колективів і солістів-виконавців кафедри. Також на відео зафіксовано виступи учасників Всеукраїнського конкурсу «З народного джерела» (2001-2011 рр.) та регіонального конкурсу «Передзвін» (2012-2015 рр.). Загалом налічується 34 відеокасети та 35 компакт-дисків, загальним часом звучання понад 100 год.

Вагомим надбанням Лабораторії є фонд студентських наукових робіт, серед яких курсові з музично-етнографічної транскрипції, дипломні реферати, кваліфікаційні роботи на здобуття освітніх ступенів «бакалавр» та «магістр», загальною кількістю понад 600 од. За жанровою структурою роботи охоплюють усі календарні (зимовий, весняний, літній) та родинні (хрестильний, весільний і похоронний) обрядові цикли, а також сезонно-трудова фольклор, необрядова творчість та інструментальну традиційну культуру різних регіонів України та Підляшшя (Польща).

Особливо слід акцентувати увагу на одинадцяти студентських фольклорних збірниках, які на основі випускних робіт опубліковано окремими книгами з ґрунтовним аналітичним матеріалом, етнографічною інформацією, а окремі з них і з аудіо-супроводом на компакт-дисках (детальніше див. [2], [6], [9], [11], а також у хронологічному покажчику Каталогу студентських робіт лабораторії музичної етнографії [3]: №№ 46, 176, 224, 252, 394, 469, 474).

Відомості про студентські наукові роботи, що зберігаються в Лабораторії, висвітлено в кількох публікаціях у фахових виданнях: праці Н. Боярської «Студентські роботи на кафедрі музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету (за період 1997–2007 рр.)» у науковому збірнику «Етномузика» (2007 р.) [1] та статті Ю. Рибак «Фольклорні матеріали у фондах кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету», опублікованій 2017 р. у Серії філологічній Вісника Львівського університету [10]. У 2021 р. доцентом кафедри музичного фольклору Р. Дзвінкою опубліковано «Каталог студентських робіт лабораторії музичної етнографії» [3].

Значущою складовою фонду Лабораторії є бібліотека спеціалізованої фахової літератури, до якої входять наукові та методичні праці професорсько-викладацького складу кафедри різних років, класичні видання з української музичної фольклористики і праці провідних збирачів та етномузикологів сучасності, презентовані переважно самими авторами або ж колегами з інших закладів України та близького зарубіжжя (понад 600 од.). Представлена у фондах Лабораторії фахова література складає основу науково-методичного забезпечення профільних дисциплін спеціалізації «музичний фольклор», таких як «Вступ до спеціальності», «Фольклорне виконавство», «Музична фольклористика» та ін. Опубліковані педагогами кафедри музичного фольклору наукові праці є вагомим внеском у розвиток українського етномузикознавства.

Наявне в Лабораторії музичної етнографії й технічне обладнання для проведення фольклорних експедицій та опрацювання зафіксованих матеріалів – аудіомагнітофони, сучасні цифрові диктофони та комп'ютер.

У фольклорній світлиці (прилеглий до Лабораторії аудиторії) зберігаються експонати декоративно-ужиткового мистецтва, предмети сільського побуту українців та традиційні народні музичні інструменти (майже 50 од.). На жаль, із початком повномасштабного вторгнення більшість представлених експонатів були вимушено переміщені у безпечне місце, тому наразі фольклорна світлиця не функціонує.

На базі Лабораторії музичної етнографії здобувачі вищої освіти III курсу проходять навчальну (творчу) практику, під час якої залучаються до архівування й упорядкування фольклорних матеріалів та створення належних умов для їх зберігання. Практиканти опрацьовують фонди аудіо- та відеоматеріалів, знайомляться з бібліотекою спеціалізованої літератури та науково-творчим доробком викладачів кафедри, впорядковують архів студентських наукових робіт. За час проходження практики здобувачі вищої освіти отримують первинний досвід документування фольклорних матеріалів та їх систематизації на науковому рівні. Крім того, у практикантів виховуються риси самоорганізації та дисципліни в архівній діяльності. Кожен студент несе морально-етичну відповідальність за якість виконуваної роботи з усвідомленням її навчально-освітньої та наукової ваги [4; 9].

Основні види роботи під час проходження практики полягають в ознайомленні зі структурою Лабораторії, основними фондами та матеріальним забезпеченням, вивченні механізмів формування архіву, графоопрацюванні та архівуванні фольклорних матеріалів.

Навчальна (творча) практика тісно взаємопов'язана з низкою професійно-орієнтованих дисциплін навчального процесу: «Український музичний фольклор» (орієнтація в теорії фольклору, структуризація матеріалів за жанрово-типологічними ознаками), «Музично-етнографічна транскрипція» (архівне опрацювання народновокальних та інструментальних творів), «Методика науково-дослідної роботи» (складання бібліографічного опису та підготування наукових матеріалів до публікацій) тощо.

Важливою складовою діяльності Лабораторії музичної етнографії є організація, координація та проведення фольклорних експедицій, а також надання методичної й технічної допомоги здобувачам вищої освіти у проведенні індивідуальних збирацьких сеансів. У 1999 та 2001 рр. у рамках літньої фольклорної практики викладачами та здобувачами вищої освіти кафедри здійснено дві колективні експедиції: 1999 р. у Волинську область (район Шацьких озер), а 2001 року – в Рокитнівський район Рівненської обл. За результатами другої експедиційної поїздки 2002 р. колективом кафедри підготовлено та опубліковано фольклорний збірник «Народна музика північної Рокитнівщини» [8].

Із кінця 1990-х років при Лабораторії започатковано проведення презентацій студентських фольклорних матеріалів (традиційно щосередини). Кожен студент, починаючи з другого семестру I курсу, повинен здійснити індивідуальну експедицію (або ж взяти участь у колективній), переважно у рідну місцевість, а її результати продемонструвати перед колективом кафедри. Обов'язковими елементами презентації є історична довідка про досліджуваний населений пункт, відомості про інформантів, демонстрація аудіо- або відеоматеріалів і світлин та, за можливості, власне виконання одного-двох творів, записаних під час експедиційного сеансу.

Така форма роботи стимулює молодь до ретельної підготовки і якісного проведення експедицій, осмислення і початкового наукового аналізу зафіксованих матеріалів, а власноруч записані впродовж років навчання народномузичні твори та етнографічна інформація стають цінною джерельною базою для кваліфікаційних досліджень. Кращі здобувачі вищої освіти на основі власної збирацької науково-дослідницької роботи готують публікації, беруть участь у конференціях різного рівня, готують творчі проєкти тощо. Така цілеспрямована організація навчальної діяльності на кафедрі забезпечила місце науково-творчої роботи невід'ємною складовою навчального процесу.

Із 2019 року, після поширення пандемії COVID-19 і, як наслідок, переходом на дистанційну форму навчання, а пізніше – у зв'язку з повномасштабним вторгненням російських окупантів в Україну, презентації студентських фольклорних матеріалів на кілька років призупинено. Відновилися вони лише 2023 р., щоправда, внаслідок зменшення здобувацького контингенту, з меншою частотою – раз або двічі на місяць, проте з не менш цінними польовими фольклорними матеріалами.

У 2008-2010 роках при Лабораторії музичної етнографії колективом науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти кафедри реалізовано науковий проєкт за державним фінансуванням «Збереження реліктів народномузичної спадщини Полісся». За програмою проєкту, затвердженого Міністерством освіти і науки України, проведено масштабну науково-пошукову роботу на Рівненському Поліссі. Упродовж тривалого часу ведеться масштабна робота над комплексною науковою темою «Етномузична культура Західної України», яка у 2010 році заорієнтована в УкрІНТІ, що дозволяє проводити роботу на рівні загальнонаціонального реєстру та відповідно координувати наукові студії кафедри з провідними навчальними закладами та науковими установами України [4; 11].

Фонди Лабораторії широко використовуються у навчальному процесі та концертно-виконавській діяльності фольклорних гуртів і окремих виконавців кафедри. Усі здобувачі вищої освіти є учасниками

навчально-творчих колективів, в яких відбувається реконструкція записаних народномузичних творів. Разом із тим, здобувачі вищої освіти постійно беруть участь у мистецьких фестивалях і конкурсах, звітних концертах, проводять традиційні свята, здійснюють аудіо- та відеозаписи кращих вокальних та інструментальних творів із репертуару колективів. Доброю традицією стало проведення творчих вечорів студентів, випуск компакт-дисків та запис музичних фільмів на рівненському телебаченні. Це дозволяє активізувати професійну діяльність здобувачів вищої освіти і створює умови для поглибленого освоєння ними традиційної манери виконавства, самореалізації майбутніх фахівців як носіїв і популяризаторів української народної пісні та інструментальної музики свого регіону.

Упродовж останніх 20 років ведеться поетапна робота з опрацювання архівних матеріалів та створення електронного Каталогу фондів Лабораторії. Зусиллями завідувача Лабораторії 1998-2018 рр. Ю. Рибак оцифровано бобінні та касетні плівки з матеріалами фольклорних експедицій педагогів та студентів кафедри. Ці аудіоматеріали, а також записи останніх років, здійснені у цифровому форматі, зберігаються на зовнішньому твердому диску. Ця кропітка, але безумовно важлива робота потребує чимало технічних і людських ресурсів, однак через брак хоча б однієї штатної одиниці співробітника Лабораторії, просувається вкрай повільно.

Висновки. Таким чином, Лабораторія музичної етнографії є важливим осередком навчальної, виховної та науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти. Численні записи української народної музики, каталог відеоматеріалів, архів студентських наукових робіт, а також бібліотека спеціалізованої літератури, наявні в Лабораторії, ставлять її практично в один ряд із провідними науково-дослідними лабораторіями етномузикології Львівської та Київської національних музичних академій. Варто зауважити, що фольклорні матеріали, збережені у фондах Лабораторії, можуть слугувати джерельною базою для наукових досліджень багатьох інших суміжних дисциплін – історії, етнології, культурології, філології тощо.

У структурі РДГУ Лабораторія може відіграти важливу роль у перспективі розвитку Університету як носія не лише знань, а й духовної культури. Тому надзвичайно важливо зберегти та примножити попередні її здобутки, зробити їх доступними широкому науковому загалу, а також активно використовувати у процесі популяризації традиційної культури в Україні й світі.

Примітки:

¹ Упродовж років спеціалізація функціонувала у складі різних структурних підрозділів: 1979-1997 рр. – як кафедра народного хорового співу Рівненського державного інституту культури, 1997-2024 рр. – як кафедра музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ; з червня 2024 року – у складі кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти факультету музичного мистецтва РДГУ.

Список використаної літератури

1. Боярська Н. Студентські роботи на кафедрі музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету (за період 1997–2007 рр.). Ч. 3 : *Зб. ст. та матеріалів на честь 60-річчя Б. Луканюка* / Упоряд. Ю. Рибак. *Етномузика*. Львів, 2007. С. 169–186.
2. Варунків Т. Гаївки галицького Опілля : Фольклорний зб. / Ред. Ю. Рибак. Галич, 2009. 224 с.
3. Дзвінка Р. Каталог студентських робіт лабораторії музичної етнографії : *Довідкове вид. на допомогу виконання завдань СРС в умовах КТС*. Рівне : РІД, 2021. 88 с.
4. Дзвінка Р. Лабораторія-музей музичної етнографії Інституту мистецтв РДГУ як центр організації науково-творчої практики студентської молоді. *Народна музика Волині та Полісся : проблеми дослідження і популяризації : тези і матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 35-річчя кафедри музичного фольклору РДГУ та 200-річчя з дня народження О. Кольберга* / Упоряд. Р.І. Дзвінка та Ю. П. Рибак. Рівне, 2014. С. 5–10.
5. Кафедрі музичного фольклору – 30 років : нарис з історії (1979-2009 рр.) / 2-ге вид., розшир. та доп. Рівне, 2009. 148 с.
6. Куришко-Шаргар Я. Народні пісні Західного та Середнього Полісся : Виконавський процес і репертуар / Заг. ред. Ю. Рибак. Рівне, 2014. 130 с.
7. Навчально-наукова лабораторія-музей музичної етнографії / упоряд. Р. Дзвінка. Рівне : РІД, 2023. 23 с.
8. Народна музика північної Рокитнівщини : За матеріалами експедиції 2001 року [Фольклорний зб.] / Упоряд. : Ю. Рибак, Л. Гапон. Львів : Сполом, 2002. 108 с.
9. Поліщук О. Пісні волинського села. Фольклорна традиція с. Мошків Млинівського району / Заг. ред. Ю. Рибак. Рівне, 2015. 88 с.
10. Рибак Ю. Фольклорні матеріали у фондах кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна*. 2017. Вип. 66. С. 106–149.
11. Рогульки Підляшшя у записах Єлисавети Рижик / Упоряд. Є. Рижик. Рівне, 1994. 34 с.

Reference

1. Boiarska N. Student's works at the Department of Musical Folklore of Rivne State Humanitarian University (1997-2007). *Ethnomusic*. Lviv, 2007. Issue 3: Collection of articles and materials in honor of the 60 th anniversary of

Bohdan Lukaniuk / Compiled by Yuriy Rybak. P. 169–186.

2. Varunkiv T. Hayivky of Galician Opillia: Folklore collection / Edited by Yuriy Rybak. Halych, 2009. 224 p.

3. Dzvinka R. Catalog of student's works of the Laboratory of Musical Ethnography: a reference publication to help students perform tasks of independent work in the conditions of the credit transfer system. Rivne : RID, 2021. 88 p.

4. Dzvinka R. Laboratory-Museum of Musical Ethnography of the Institute of Arts of the RSHU as a center for organizing scientific and creative practice of students. *Folk music of Volyn and Polissia: problems of research and popularization: abstracts and materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference dedicated to the 35th anniversary of the Department of Musical Folklore of the RSHU and the 200th anniversary of Oskar Kolberg* / ed. R. I. Dzvinka and Y. P. Rybak. Rivne, 2014. P. 5–10.

5. The Department of Musical Folklore is 30 years old: an essay on history (1979-2009) / second edition, expanded and supplemented. Rivne, 2009. 148 p.

6. Kuryshko-Sharhar Y. Folk songs of Western and Middle Polissya: Performing process and repertoire / General editorship by Yuriy Rybak. Rivne, 2014. 130 p.

7. Educational and scientific Laboratory-Museum of Musical Ethnography / compiled by Roman Dzvinka. Rivne : RID, 2023. 23 p.

8. Folk music of the North Rokytne region: Based on the materials of the expedition of 2001 year [Folklore collection] / compiled by: Yuriy Rybak, Liudmyla Hapon. Lviv : Spolom, 2002. 108 p.

9. Polishchuk O. Songs of the Volyn village. Folklore tradition of the village of Moshkiv, Mlyniv district / General editorship by Yuriy Rybak. Rivne, 2015. 88 p.

10. Rybak Y. Folklore materials in the collections of the Department of Musical Folklore of Rivne State Humanitarian University. *Bulletin of Lviv University. Philological series*. 2017. Issue 66. P. 106–149.

11. Rohulky of Pidliashshia in the records of Yelyzaveta Ryzhyk / Compiled by Yelyzaveta Ryzhyk. Rivne, 1994. 34 p.

LABORATORY OF MUSICAL ETHNOGRAPHY: A HUB FOR HIGHER EDUCATION STUDENT RESEARCH

Dzvinka Roman – candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Musicology, Folklore and Music Education Department,
Rivne State University of the Humanities, Rivne

Aliieva Liudmyla – lecturer of Musicology, Folklore and Music Education Department,
Rivne State University of the Humanities, Rivne

The paper provides an overview of the Laboratory of Musical Ethnography at the Department of Musicology, Folklore, and Music Education, Rivne State University of the Humanities. This institution serves as a vital hub for the preservation, study, and dissemination of Ukrainian folk music. The laboratory houses a substantial collection of audio recordings, student research, and specialized literature. Key activities include conducting and coordinating folklore expeditions, organizing presentations of student research, and providing a foundation for educational practices. By fostering research, training students, and promoting Ukrainian folk music, the laboratory plays a crucial role in preserving and promoting cultural heritage and advancing the field of ethnomusicology.

Key words: Laboratory of Musical Ethnography, folklore expeditions, recordings of musical folklore, diploma papers, folklore collections, ethnomusicological literature.

UDC [78 : 39] : 378.016 : 001.814

LABORATORY OF MUSICAL ETHNOGRAPHY: A HUB FOR HIGHER EDUCATION STUDENT RESEARCH

Dzvinka Roman – candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Musicology, Folklore and Music Education Department,
Rivne State University of the Humanities, Rivne

Aliieva Liudmyla – lecturer of Musicology, Folklore and Music Education Department,
Rivne State University of the Humanities, Rivne

An overview of the Laboratory of Musical Ethnography at Rivne State University of the Humanities in the Department of Musicology, Folklore, and Music Education is given in this publication. The laboratory was founded in 1979 and is an important center for Ukrainian folk music research, preservation, and promotion. Conducting fieldwork expeditions, planning student presentations, and offering academic support are some of its main objectives.

The laboratory has a sizable library of specialist literature, student research, and audio recordings. Conducting and organizing folklore expeditions, planning student research presentations, and laying the groundwork for instructional strategies are important activities. The laboratory contributes significantly to the preservation of cultural heritage and the advancement of ethnomusicology by supporting research, educating students, and promoting Ukrainian folk music.

The importance of the laboratory goes beyond its use in studying and teaching music. Scholars in a variety of fields, such as history, ethnology, cultural studies, and philology, can benefit greatly from its collections of audio recordings, student research papers, and specialized literature. The laboratory helps people comprehend and value Ukraine's rich cultural legacy by conserving and promoting Ukrainian folk music.

The article's goals are to give a general overview of the Laboratory of Musical Ethnography's history and specifics, outline the elements of its fund, and highlight the primary responsibilities and focal points of its work. As a result, the Laboratory of Musical Ethnography serves as a vital hub for the research, teaching, and raising of students in the Department of Musicology, Folklore, and Music Education.

Key words: Laboratory of Musical Ethnography, folklore expeditions, recordings of musical folklore, diploma papers, folklore collections, ethnomusicological literature

Надійшла до редакції 20.11.2024 р.

УДК 75.071.1

**«НАЇВНИЙ» МАЛЯР НИКИФОР ДРОВНЯК : ЯСКРАВИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО
КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ**

Вікторія Шабуніна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет
ім. М. Остроградського, Кременчук
<https://orcid.org/0000-0001-7957-3378>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.873>
shabuninaviktoria@gmail.com

Оксана Тур – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет
ім. М. Остроградського, Кременчук
<https://orcid.org/0000-0002-8094-687X>
oktur@ukr.net

Володимир Маслак – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук
<https://orcid.org/0000-0002-2898-2400>
vimaslak2017@gmail.com

Віктор Саранча – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук
<https://orcid.org/0000-0001-9435-0615>
visar73@ukr.net

Ольга Чернявська – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет
ім. М. Остроградського, Кременчук
<https://orcid.org/0000-0002-5954-9474>
olga.4ernavska@gmail.com

Проаналізовано життя і творчість художника-самородка Никифора (Спіфанія) Дровняка (1895-1968 рр.) із містечка Криниця на Лемківщині, розкрито драматичну долю позашлюбного напівсироти-каліки, який виробив власні прийоми малювання, оригінальні способи кольоропередачі під враженням від самотньої природи рідного краю, ікон лемківських церков, народних традицій лемківської архітектури.

Никифор Дровняк є яскравим представником примітивізму як течії в мистецтві. Виставки його робіт проходили у найвідоміших музеях світу – Варшаві, Амстердамі, Парижі, Києві, Римі, Нью-Йорку, Лондоні, Львові, Флоренції та багатьох інших містах. В українському мистецтвознавстві Никифора розцінюють як глибоко пов'язаного з давньоукраїнськими народно-мистецькими традиціями лемківського маляра наївного реалізму. Його унікальний стиль являв собою поєднання кубізму, сюрреалізму, експресіонізму з давньоукраїнським візантинізмом.

Ключові слова: Никифор (Спіфаній) Дровняк, Криниця, маляр-самоучка, примітивізм, наївне мистецтво.

Постановка проблеми. Один із найвидатніших у світі художників-примітивістів Никифор Дровняк (1895-1968 рр.) є найбільш незвичною, загадковою та помітною постаттю в історії не лише українського, а й світового мистецтва ХХ ст. Його творчість зароджувалася на перетині культур України та Польщі. У його роботах простежується значний вплив українського народного мистецтва, зокрема декоративна виразність малюнка, тонке відчуття колориту, контрастність кольорів, ритмічність. Твори Н. Дровняка стоять поряд із відомими зразками українського примітивізму ХVI-XIX ст., зокрема народними картинками «Козак Мамай», предметами побуту, малюнками на дереві, папері та склі, народними іконами. Визнання до нього прийшло не одразу. Наївний маляр не мав освіти, але створював особливий мистецький світ за власними законами, передавав образи, що перегукувалися з його епохою. У його акварелях дивовижним чином відображена навколишня дійсність, яку він сприймав внутрішнім оком художника. В основу великої кількості його робіт покладено біблійні сюжети. Особливу фантазію автор вкладав у пейзажі рідного невеличкого курортного містечка Криниці, портрети криницьких жителів і гостей, зображував цілі міста з висоти пташиного польоту, залізничні станції, віадуки, створював урбаністичні композиції з хмарочосами, передавав криницький побут, вигадував різні композиції з